

Hyväksytty 8.10.2019
kokouksessa
1.10.2019

Digi arkeen -neuvottelukunnan 4/2019 kokous

Aika	Keskiviikko 28.8.2019, klo 9-12
Paikka	VM, nh.Paja, Mariankatu 9, Helsinki (+ etäyhteys mahdollisuus)
Puheenjohtaja	Marianne Heikkilä, Marttaliitto
Neuvottelukunnan jäsenet	Jana Turk, projektikoordinaattori, Moniheli ry Hanna Kari, vapaaehtoistoiminnan päällikkö, HelsinkiMissio ry Ulla Korhonen, Apuomena ry Tiina Etelämäki, vs. toiminnanjohtaja, Enter ry Kristiina Korjonen-Kuusipuro, post-doc tutkija, Itä-Suomen yliopisto (etänä) Markku Möttönen, Näkövammaisten liitto ry Pekka Räsänen, professori, Turun yliopisto (etänä) Eveliina Saari, FT, dos. johtava tutkija, Työterveyslaitos Liisa Tiainen, vastaava asiantuntija, Vanhustyön keskusliitto ry Miikkael Ringman, kehittämissuunnittelija, Suomen Settlementiliitto ry Terhi-Anna Wilska, professori, Jyväskylän yliopisto Sami Älli, Saavutettavuusyksikön johtaja, Kehitysvammaliitto ry Virva Viljanen, asiantuntija, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry Tiina Salminen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö (etänä) Panu Artemjeff, erityisasiantuntija, oikeusministeriö Leena Aaltonen, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö Katju Holkeri, finanssineuvos, valtiovarainministeriö Marjukka Saarijärvi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö
Sihteeristö	Johanna Nurmi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö Heikki Talkkari, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö Sanna Juutinen, hankekoordinaattori, valtiovarainministeriö Pirre Laaksonen, koordinaattori, valtiovarainministeriö Eeva-Kaisa Kivistö, viestintäasiantuntija, valtiovarainministeriö
Poissa:	Ilona Salonen, SAMS Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf Tiina Vyyryläinen, edunvalvonta-asiantuntija Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry Merja Heikkonen, toiminnanjohtaja, Kynnys ry Satu Miettinen, professori, Lapin yliopisto Laura Andersson, yhteiskuntasuhdejohtaja, Invalidiliitto ry Ville Vaarne, viestintäpäällikkö, Suomen kirjastoseura ry Sari Vapaavuori, kehittämisspäällikkö, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry Kirsti Timperi, toiminnanjohtaja, TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry

1 Kokouksen avaus ja edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (Liite 1)

Puheenjohtaja Marianne Heikkilä

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9 ja edellisen kokouksen pöytäkirjaluonnos hyväksyttiin muutoksitta.

2 Digiturvallisuus

Päällikkö Jarna Hartikainen, Tilannekuva ja verkostojohtaminen -toiminto, Kyberturvallisuuskeskus (kyberturvallisuuskeskus.fi)

Hartikainen kertoi lyhyesti Kyberturvallisuuskeskuksesta, joka on kansallinen tietoturvaviranomainen ja toimii Traficomien alaisuudessa. Sen tehtävä on luoda tilannekuvaa ja tiedottaa ulospäin. Teleyrityksiä valvotaan, mutta muutoin opastetaan ja neuvotaan. Valvotaan myös mm. sähköisen viestinnän yksityisyydensuojaan liittyviä velvoitteita. Erityispiirteinä neljä eri toiminnanohjaajaa organisaatiota (LVM, VM, UM ja Huoltovarmuuskeskus). Tilannekuvatuotteista: varoitukset, joista osa viranomaisille suunnattuja, osa kaikille kansalaisille (esimerkiksi jos laajoja huijausyrittäjiä); haavoittuvuuskoosteita; ohjeita.

On hyvä huomata, että apu on luottamuksellista jos on yhteydessä Traficomiin. Mm kuntia on viime aikoina avustettu laajoissa niihin kohdistuneissa kyberhyökkäyksissä, esim. Lahdessa, Porissa ja Kokemäellä. Riskit ovat suuret tämän tyyppisissä hyökkäyksissä, mutta mm. Lahden tapauksessa laajat, kriittiset vaikutukset kyettiin estämään.

Traficomien ”kybersäässä” seurataan kuutta eri kokonaisuutta sää-symboleilla merkiten (verkkojen toimivuus, vakoilu, haittaohjelmat ja haavoittuvuudet, tietomurrot ja –vuodot, huijaukset ja kalastelut, IoT ja automaatio).

Esineiden internetiin (Internet of Things, IoT) liittyen ollaan valmistelemaan EU-tasoisia sääntelyä, myös IoT-merkkiä valmistellaan. Mahdollisesti kuluvan vuoden loppuun mennessä tiedetään lisää asiasta.

Yksityishenkilöiden huijaukset ja kiristykset, erityisesti pankkitunnusten kalastelu on lisääntynyt viime vuosina erittäin paljon ja riski on kohonnut vuonna 2018. Myös haittaohjelmien ja haavoittuvuuksien osalta tilanne on huonontunut myös paljon vuonna 2018.

Yksityishenkilöiden kannalta vakoilu, IoT ja palvelunestohyökkäykset sekä viestintäverkkojen osalta tilanne on pysynyt samana. Suomessa verkkojen suhteen ollaan erittäin hyvässä tilanteessa, vaikka toki ollaan riippuvaisia muista verkoista.

Miten tietoturvan tulisi näkyä arjessa: Mobiililaitteet, sovellukset ja IoT-laitteet.

- ➔ nykyään jo yleisesti tiedetään, että tietokoneet tulee turvata, salata, päivittää jne, mutta entistä enemmän ollaan tablettien ja älypuhelimien varassa.
- ➔ yleisiä mobiililaitteiden turvallisuusohjeita tulisi aina noudattaa (erittäin tärkeää on tietojen poisto ja turvallinen hävitys)
- ➔ turvallisia käytäntöjä sovellusten käyttöön (yleensä kerätään mainontaan käyttäjätietoja, mutta tarvitseeko antaa kaikkeen oikeudet jos kyseessä on kuvapalvelu tarvitseeko mikrofoni antaa käyttö lupa).

IoT:sta kotona: esim. valvontakamerat, autoissa, kodin viihdejärjestelmät, vauvamonitorit, sydäntahdistin, keittiössä jääkaapit, valot, saunat, auton sähkötolppa, jne. Kuluttajan on huomioitava turvallisuusaspekti: pääsyoikeudet hallittavissa, tietoturvan elinkaari hallinnassa eli voiko saada laitteeseen saada päivityksiä, yhteydet on tarkistettavissa eli minne kaikkialle laitteesi lähettää tietoja.

Kaikki esitteet löytyvät verkkosivuilta sähköisesti, lisäksi niitä voi tilata Traficomista:

Turvallisesti netissä ja Turvallisesti netissä - Ohjeita lasten vanhemmille sekä Tietoturvan vuosi 2018 (www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/ohjeet sekä lisäksi www.turvalistit.fi –kampanja).

Keskustelussa nousi esille se, että koulutusyhteistyöhön olisi sekä järjestöillä että Kyberturvallisuuskeskuksella yhteisiä intressejä. Erityisesti puheenvuoroissa nousi esille Settlementiliiton toiminta 50:llä paikkakunnalla (digivälittäjät) sekä Enter ry:n 180 hengen digiopastajat. Myös nuorisjärjestöissä yritetään taklata näitä samoja ongelmia (Allianssi). Myös yliopistoissa opetetaan aiheeseen liittyen ja haluttaisiin myös 3.sektorilla opettaa, tätä osaamista olisi hyvä myös hyödyntää.

Hartikainen korosti, että palvelaan koko maata, vaikka virasto on fyysisesti Helsingissä. Näin ollen kouluttajien kouluttaminen eri puolille maata verkostojen kautta ja esim. kirjastojen kautta olisi hyvä tapa jakaa tätä tietoa.

Ideoitii alustavasti myös laajempaa 3.sektorille suunnattua koulutusta jossain julkisessa tilassa, esim. keskustakirjasto-Oodissa ”kyberturvallisuuspäivä”.

3 Tietoisku ajankohtaisesta teemasta: Settlementiliiton Näytön paikka -palvelu

Kehittämissuunnittelija, Miikkael Ringman, Settlementiliitto (www.naytonpaikka.fi)

NäytönPaikka-nettipalvelu on ilmainen, asiakaslähtöinen ja voimavarakeskeinen työväline, jonka kannustaa ja auttaa tarkastelemaan omaa elämää kokonaisvaltaisesti useista eri näkökulmista. Palveluun sisältyvien työkalujen – kuten elämäntilannekartoituksen, aikajanan ja verkostokartan – avulla palvelun käyttäjät voivat pysähtyä pohtimaan oman elämänsä vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia, ja tehdä ne halutessaan näkyväksi tukiverkostolleen. Samalla palvelu tarjoaa työntekijöille valmiin ja monipuolisen tavan tehdä asiakaslähtöisesti ja ammattimaisesti syrjäytymisen vastaista työtä sekä tukea osallisuutta, kasvua ja voimaantumista. Palvelua käytetään laaja-alaisesti ympäri Suomen muun muassa työllistymis-, nuoriso-, koulutus-, asumis-, päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Vuonna 2007 alkanut kehittämistyö jatkuu edelleen. Oma osaaminen näkyväksi –työkalu on kehitteillä ja tulossa. Lokakuun aikana palvelusta julkaistaan uusi versio, joka skaalautuu paremmin älylaitteille. Palvelua saa mieluusti jakaa ja käyttää kaikissa eri järjestöissä. Toimintaa rahoittaa Veikkaus, eli käyttö ja myös käyttökoulutus on maksutonta kaikille (käyttäjille sekä organisaatioille). Koulutus- ja esittelypyynnöt voi lähettää suoraan Miikkael Ringmanille: miikkael.ringman@setlementti.fi.

4 Ihan pihalla –tutkimuksen ja julkaisun tuloksista

Erityisasiantuntija, Erja Saarinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Saarinen on toimittanut Ihan pihalla -tutkimusjulkaisun ja ollut siinä mukana kansalaistutkijana, mutta professori emerita Briitta Koskiaho on ollut tutkimuksen moottori ja vetäjä. Kyseessä on kansalaistutkimus, jossa vanhat ihmiset ovat kirjanneet arjessaan esiin tulleita ongelmia, jotka liittyvät palveluiden monimutkaistumiseen ja digitalisaatioon. Kansalaistutkijoissa oli muun muassa yksin asuvia vanhoja ihmisiä, omaishoitajia, iäkästä naapuria tai ystävää auttavia ihmisiä ja aistivammaisia ihmisiä. Heidän lisäksi asiaa tarkastelivat muun muassa sote-uudistukseen liittyvissä hankkeissa työskennelleet asiantuntijat.

Tulokset:

Kaikki tutkimukseen osallistuneet kansalaistutkijat ovat avuttomia yhteiskunnan muutoksessa, digitalisaation ja monimutkaistuvien palveluiden tuottamistapojen keskellä. Edes kansalaistutkijoiden korkea koulutustaso ei auta heitä pärjäämään, vaikka perinteisesti Suomessa on ajateltu, että koulutus suojaa syrjäytymiseltä. Vanhat ihmiset ovat vaarassa ajautua toiseuteen sen vuoksi, että yhteiskuntaa kehitetään sellaisilla tavoilla, jotka työntävät heitä syrjään. Parhaiten näyttävät selviytyvän pienissä yhteisöissä asuvat, jotka tuntevat muun muassa järjestöt, jotka voivat asiassa auttaa.

Ajankohtaishankkeista, kuten Ikäneuvo-hankkeesta etsittiin ratkaisuja neuvonnan, ohjauksen ja asioiden ajamisen tarpeisiin. Tutkimuksen perusteella parhaita ovat hankkeet, joissa neuvonta tuodaan arkeen, esimerkiksi osaksi asuinyhteisöä. Muun muassa digitalisaation vuoksi kaikki vanhat ihmiset eivät pysty käyttämään oikeuksiaan, täyttämään velvollisuuksiaan ja ajamaan omia asioitaan. Tarve järjestää avustettu asioiden ajaminen nousi koko ajan esille.

Tutkimuksen suositukset:

- Kumppanuuteen esimerkiksi järjestöjen kanssa perustuvat kunnan asiointi- ja neuvontakeskukset, jonne palkataan laaja-alaisia neuvoja, senioriluotseja
- Neuvontaa ja muuta toimintaa tarjoavia korttelikeskuksia lähemmäs ihmisiä, rollaattorimatkan etäisyydelle

- Uudenlaisen senioriluotsikoulutuksen aloittaminen – asianajaja, joka pystyy antamaan digi- ja muuta neuvontaa
- Digiministeri jotta julkisen sektorin digitaalisen kehittämisen koordinaatio olisi yhdessä paikassa. Koko tutkimusraportti ja siitä tehty tiivistelmä löytyvät [SOSTEn sivuilta](#).

5 Hallitusohjelman purkua – yhteinen keskustelu

Sihteeristöstä: hankekoordinaattori Sanna Juutinen, VM

Juutinen esitteli hallitusohjelmasta nostettuja VM ja digisilmäläsit päässä löydettyjä yhteisiä teemoja. Keskustellen ja pohdiskellen käytiin havaintoja läpi (kts. [pp-esityskoonti, linkki](#)). Hallitusohjelmassa nousevat esille mm. kielelliset oikeudet, saavutettavuus toistuvasti (esteettömyys), selkokieli ja selkeä kieli. Lisäksi nostoina viittomakieliasiaain neuvottelukunta asetettaneen, halu siitä, että ”kaikki pysyvät mukana”, eurooppapolitiikassa esteettömyysdirektiivi. Elinvoimainen Suomi –otsikon alla: nostetaan julkisen sektorin digikyvykkyyttä mm. ”Digitalisaation edistämisen ohjelmalla (v.2023 mennessä julkiset palvelut olisi saatavilla digikanavassa), AuroraAI:n kautta, kielellisten oikeuksien ja tunnistusratkaisujen työstämisellä. Maailman paras julkinen hallinto –otsakkeen alla erityisesti julkisen hallinnon strategia.

Jäsenjärjestöissä on tärkeinä pidetty ja osin jatkotyöstöön jo otettu mm.

- Allianssissa erityisesti digitalisaatioon sekä nuoriin ja lapsiin liittyen:
 - o nuorten osallisuuden vahvistaminen
 - o nuorten kuulemisvelvoitteen vahvistaminen (jolla linkki digitalisaatioon)
 - o kansalaisaloitteen allekirjoittamista ikärajan laskeminen 15-vuoteen
 - o lasten ja nuorten osallisuutta edistetään digitaalisin keinoin
- ➔ Perustettu ”Demokratian uudistajat –ryhmä” -> eri teemasta kuusi konkreettista ehdotusta. Lisäksi mm. valtakunnallisen politiikka-viikon aikana kerätään nuorten mielipiteitä.
- oikeusministeriössä nähdään myönteisenä hallitusohjelmassa vahvasti näkyvässä oleva digitaalinen yhdenvertaisuus. OM sai hallitusohjelmassa paljon tehtäviä. Olisi hyvä miettiä missä tehdään yhteistyötä ja resursseja käytetään fiksusti, tämä on tärkeää, jotta saadaan vaikuttavaa yhteistä politiikkaa aikaiseksi.
 - ➔ Tulee laajasti informoida hallinnon eri sektoreiden ja toimijoiden välillä, jotta ei tehdä päällekkäistä työtä.
- valtiovarainministeriössä: Avoin hallinto- ohjelma linkittyy samaan teemaan ja lausunnoilla on Avoimen hallinnon -ohjelma, syyskuun loppuun asti. Avoimen hallinnon strategia on tarkoitus linkittää myös Julkisen hallinnon strategiaan sekä demokratiatyöhön. Mm. avoin data ja avoimuusrekisteri –asioita.
 - ➔ Perustetaan työryhmä Avoin hallinto strategia –työhön - mukaan voi ilmoittautua.
- TTL:ssä: katsotaan hallitusohjelmaa työn näkökulmasta, mm. työelämänlaadun parantamisohjelma kehi-teillä(avoinna vielä kuka hanketta vetäisi TTL vai työmarkkinaliitot).
 - ➔ Nordforsilla tulossa hakuun vertailututkimus, jossa Suomi kahden muun maan kanssa hakea konsortiota.
- Martoissa erityisesti kiinnitetty huomiota sosiaalisesti kestävään elinkaariajatteluun ”vauvasta vaariin”, jol-loin kohderyhmä on mahdollisimman laaja (ts. ei vain yhdelle sektorille tai segmentille).
- Monihelissä: saavutettavuusasioiden turvaaminen maahanmuuttajille on koettu erittäin tärkeäksi. Lisäksi rahoituksen jatkuvuus ja sen katkeamisesta aiheutuvat palvelu-/muut häiriöt, esimerkiksi Löydähelsinki.fi (joka toimii myös luku- ja kirjoitustaidottomille puheentunnistuksella mm. arabiaksi ja somaliaksi) rahoitus loppuu vuoden lopussa.
- Näkövammaisten liitossa: seurataan erityisesti saavutettavuuslainsäädännön käytännön toimintaa ja täy-töntöönpanoa, tätä tulisi myös neuvottelukunnan seurata. Lisäksi tunnistautumisasiaan toivotaan pikaista edistymistä ja sitä peräänkuulutamme.
- Kehitysvammaliitossa: iloitaan monista hyvistä kirjauksista hallitusohjelmassa. Selkokielen osalta mitkä ovat konkreettisia toimia, joilla voidaan viedä asiaa eteenpäin? Mm. avoimen hallinnon ohjelmassa mm. manittu selkokieli ja sen kouluttaminen, olisiko eOppiva-kurssi. Myös muunlaiset verkkokurssit toimintaoh-jelmassa.

Keskusteltiin myös hallitusohjelmassa mainittu digitalisaation edistämisen ohjelma ja kuka sitä tulee vetä-mään ja mitä se mahtaa sisältää. Ainakin VM:ssä asiaa on valmisteltu, mutta vasta hallitusohjelman toi-menpano-ohjelman ja budjetinkin myötä tullaan näkemään tarkemmat linjaukset. Arveltiin tähänkin asti

